

Kitabiyat

Kemal Arı, *3. Kılıç: İzmir'in Kurtuluşu ve Yüzbaşı Şerafettin*, Zeus yay. İzmir, 2006, 1. baskı, 14 x 20 cm., 207+46 s., (Resimler, Belgeler).

Özet

Gerçek diye anlatılan yanlışlar mutlaka bir gün yerlerini sahiplerine bırakacaklardır. Bizler bu yanlışlarla hayatı anlamlandırmaya çalışırken gerçeğin ta kendisi bir yerlerde gizli kalmış gün ışığına çıkacağı anı beklemektedir.

Kemal Arı da böylesi bir çabanın ve emeğin ürünü olan “*Üçüncü Kılıç -İzmir'in Kurtuluşu ve Yüzbaşı Şerafettin-*” isimli kitabında tarihin derinliklerinde kalmış ancak çok önemli bir süreci ele alarak tarih adına hiç bilinmeyen bu sürecin hangi koşullar altında nasıl geliştiğini okuyucuya anlatmıştır.

Üçüncü Kılıç İzmir’e ilk giren Türk Süvarisi Yüzbaşı Şerafettin Bey’e verilmiştir. Adı hiç duyulmayan bu kahraman Türk subayı o günler de *İzmir Fatih* olarak isimlendirilmiş ve Mustafa Kemal Paşa tarafından kendisine *İzmir* soyadı verilerek adı adeta İzmir’le özdeşleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İzmir, Kılıç, Kurtuluş, Süvari.*

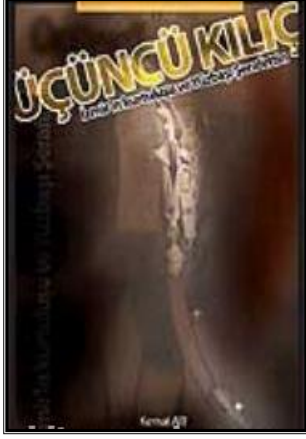
Abstract

Delusions which are told as real; surely one day will give their places to the owners. While we are trying to give meaning to life with these delusions , the bare real, having stayed secret in somewhere, is waiting the time to comeout to daylight.

Kemal Arı had mentioned too about, how and in which conditions this situation that had never been known on behalf of history , had improved,, by having dealt with avery important period which had been buried in the distant past of history in his book , named “ *third sword-release of İZMİR and lietunant Şerafettin*” which is a product of such a struggle and effort .

Third sword had been given to turkish cavalier lietunant şerafettin who had first stepped to izmir. This brave turkish army hero, whose name has never been heard, had been named as izmir conqueror and had been identified with izmir fairly, by having been given the surname of “izmir” by M.Kemal Pasha.

Key Words: *İzmir, Sword, Escape, Cavalier.*

Kitaplar sessizdir... Sessizdir ama sizi hiç terk etmezler... Bir âleme dalarsınız, onlar konuşur, siz dinlersiniz... Hep dinleyebileceğiniz, sürekli güvenebileceğiniz arkadaşlıkları vardır. Siz ilgi duydukça, bir şeyleri merak ettikçe, cömertçe bildiklerini sizinle paylaşırlar. Bu defa karşılıklı olarak bir birinizi beslemeye başlarsınız ama yine de bu sizin karlı çıktığınız bir süreç olarak daima lehinize işler. Yoğun sevinçler ya da tersine bir şekilde yoğun kederlerle baş başa kaldığınızda bir şiir kitabının sayfalarında sizinkine benzer durumlarla teselli bulabilirsiniz. Yazgılarınız kesişmiş gibidir.

Kitapların arkadaşlığına, bazen de yaşadığınız ana yabancılaşmamak, bir başka deyişle gününüzü anlamlandırabilmek için ihtiyaç duyarsınız. Tıpkı tarihin kendisi gibi...

Tarih de bize yine bu sessiz arkadaşlar aracılığıyla ulaşır; bu günü aydınlatarak *kendini*, giderek de toplumu sorgulayarak *nereye gidiyoruz*'u düşünenlere kılavuzluk eder. Kimi zaman da bizler tarihin kendisini gündelik kaygılarımıza araç ederek, yolundan sapabiliriz. Tarih her zaman bize doğru bir çizgi üzerinde ulaşamayabilir. Burada sorun tarihin kendisinden çok onu size ulaştıran aracıdan kaynaklanır. Aracı bazen tarihi size ulaştırırken kendini meşrulaştırmak adına tarihin kendisini de araç haline getirebilir... Bunu yaparken genellikle bugünün değer yargıları, tarihin yeniden inşa edilmesinde kullanır. Bu ise aslında hiç değişmeyecek gerçeğin gizlenmesi olarak ortaya çıkar. O zaman da bütün kurgular bu yanlış temel üzerinden oluşur. Ve sonuçta olmayan *gerçeğin* arkasından bazen kişiler, bazen bir grup, bazen koca bir toplum ve son aşamada koskoca dünya yanlış sürüklenebilir.

Günümüzü aslında olmayan sanrılar yönetebilir. Biz sanrıların ardından yaşamı anlamlandırmaya çalışırken gerçeğin ta kendisi bir yerlerde gizli kalmış gün ışığına çıkacağı anı beklemektedir. "Hayır, aslında öyle olmadı gerçek bu..." diyebilmek için.

İşte ortaya çıkan bu tablo insanlığı hiç olmadığı bir yanlışlar silsilesi içinde sürüklerken artık yalan gerçek rolüne çoktan bürünmüş; gerçek ise koca bir yalan olarak bizlerin algılamasına yerleşmiştir.

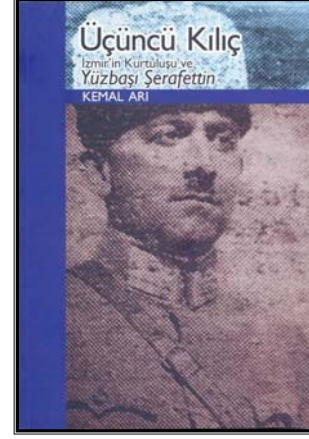
Peki, ama bu kimin işine yarar? Tarihi bir çıkar alanı görenlerin dışında?

Elbette bu sorulara verilecek yanıtlar büyük kitlelerin aldatılmasının karşısında anlamsızlaşacaktır. Bu süreçler yaşandığında gerçeği ortaya çıkarmaya çalışan özverili çabalarda yanlış bilgiler ve belgeler üzerine oluşturulmuş; tabulaştırılmış tarihsel olaylar karşısında yanlışlığı ortadan kaldırmak adına oldukça zorlanacaktır.

Kemal Arı da böylesi bir çabanın ve emeğin ürünü olan "Üçüncü Kılıç -İzmir'in Kurtuluşu ve Yüzbashi Şerafettin-" isimli kitabında tarihin derinliklerinde kalmış ancak çok önemli bir süreci ele alarak tarih adına hiç bilinmeyen bu sürecin hangi koşullar altında nasıl geliştiğini okuyucuya anlatmıştır.

Kitap aslında iki ayrı yerde, iki ayrı baskı yaparak yayınlanmış. Önce Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin katkılarıyla, İstanbul Marmara Eğitim Vakfı yayını olarak çıkmış. Sınırlı sayıda yapılan bu baskıyı hemen başka bir basımı izlemiş. Zeus Kitabevi yapıtı, aynı yıl, İzmir'de basarak, okuyuculara sunmuş. Kitap, bildiğimiz resmi kurum yayınlarının dışında, serbest bir yazım biçimiyle yazılmış: dil akıcı, sanki bir tarihi roman tadında...

Bu çalışmasında Arı, Türk Bağımsızlık Savaşı sürecinin bir kesitini ele alarak buradan hareketle, toplumsal hafızanın zayıflığına, gerçek kahramanların unutulmasına dikkat çekmiş. Aynı zamanda Türk toplumunun kendi geçmişine sahip çıkmasının gerekliliğine de bir gönderme yapmış. Çalışma "*tarihin çarpıtılması*" süreçlerinden sadece bir tanesini, *Yüzbaşı Şerafettin Bey* örneğinden hareketle ele alıp okuyucuya anlatıyor...

Peki, kimdir Yüzbaşı Şerafettin Bey? Yazar neden bu kimlik üzerinde böyle duyarlılıkla durmuştur? Gerçekten Yüzbaşı Şerafettin Bey de ünlü İngiliz düşünür Thomas Carlyle'nin; "*Tarihi büyük adamlar yapar*" sözünde kastettiği büyük adamlardan biri midir? Yüzbaşı Şerafettin Bey gerçekten böyle bir büyük adamsa toplum neden bu isime yabancıdır? Ya da toplum onu anımsamaya değer bir isim olarak görmemiş midir?

Kemal Arı yapıtında, bu sorunun yanıtını şöyle veriyor: "*Yüzbaşı Şerafettin Bey, tarihte çok önemli bir rol oynayan bir tarihsel kişilik olmasına karşın, toplum hafızasından sanki büyük ölçüde adı silinmiş gibidir. Koskoca toplumun belleğinde bu konuda adeta bir boşluk vardır; hatta İzmir kentinin de...*"

Yüzbaşı Şerafettin Bey'in önemli bir tarihsel kimlik olduğu böylelikle anlaşılıyor. Ancak onun İzmir'le nasıl bir ortak noktası olabilir? Neden özellikle İzmir kentinin Yüzbaşı Şerafettin Bey'i anımsamamasına özel bir vurgu yapılmış olabilir?

İşte bu sorularda cevaplarını kitabın adını oluşturan *Üçüncü Kılıç* etrafında şekillenen olaylarla birlikte ve hatta *Üçüncü Kılıcın* akıbetini de ortaya çıkaracak yanıtlarla birlikte tarihe not düşürerek ortaya çıkarmaktadır.

Üçüncü Kılıç etrafında dönen olaylar *Türk Devrim'i* denen ve ezilen tüm mazlum uluslara örnek teşkil eden muazzam tarihsel sürecin son derece önemli bir kesitidir. Yirminci yüzyılın başlarında Turgut Özakman'ın o güzel deyişiyle *Çalın Türkler* Anadolu'da Mustafa Kemal önderliğinde sömürgeciliğe direnişe geçerek adeta bir mucizeyi gerçekleştirmişlerdir.

I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti, imzaladığı Mondros Mütarekesiyle son verirken elde kalan son vatan toprağı olan Anadolu yarım adası sömürgeci güçlerin işgalleri karşısında savunmasız hale gelmiştir. Bu süreçte işgallere karşı başlayan bölgesel direnişler Mustafa Kemal'in etrafında birleşerek topyekün bir

savaşa dönüşmüş ve Türk Devrimi'nin eylem aşaması başlamıştır. Anadolu'nun yer yer işgal edilmesi çeşitli tepkiler neden olmuş ancak en büyük tepki İzmir'in 15 Mayıs 1919 da, İngilizlerin desteklediği Yunan Ordusu tarafından işgaline verilmiştir.

İzmir'in işgali, özellikle de yüzyıllarca Osmanlı hâkimiyeti altında güven ve huzur içinde yaşamış Rumlar tarafından işgali Anadolu insanının en büyük tepkisine neden olmuştur.

İşgal altında geçen yaklaşık 3,5 yıllık süre zarfında İzmir'in kurtuluşu tüm Türk Milletinin vazgeçilemez ülküsü olmuştur. Türk Bağımsızlık Savaşı asıl ve daha yoğun olarak Batı Cephesi'nde gerçekleşmiştir. Bu cephede geçen savaşlar 1921 yılının başından itibaren gerçekleşerek Türk ve Yunan Ordusunu bu savaşların aktörleri yapmıştır. Tek bir farkla...

Türk Ordusu geriye kalan son vatan toprağını savunmanın derdindeyken yani yaşama refleksi göstermeye çalışırken Avrupalıların özellikle de İngilizlerin şımarttığı Yunan Ordusu Anadolu'ya Türk insanının yaşama hakkını elinden almaya gelmektedir. İzmir'le başlayan Yunan İşgali Anadolu'nun içlerine doğru ilerlerken Türk ordusu henüz oluşmasına karşın yine de bu saldırıları durdurabilmiş ancak zaman zaman da geri çekilmek zorunda kalmıştır. İşte bu geri çekilişin en aşaması artık Yunan Ordusu'nun Sakarya Savaşı'nda yenilmesiyle sona ermiştir. Artık bundan sonra Türk Ordusu'nun son bir taarruza ihtiyacı vardır sömürgecileri Anadolu'dan tamamen atabilmek için... *"Bu büyük zafer, yurt içinde büyük bir coşkuyla karşılandı. Türk Ulusu'nun ortak belleğinde, sömürgecilerin yenileceği yönünde var olan inanç, zaferle birlikte daha da güçlendi. Ülkenin her tarafında büyük şenlikler yapılıyor; bu büyük zafer coşkuyla kutlanıyordu. Anadolu dışındaki Türk ve Müslüman topluluklar da, Anadolu'daki bu büyük zaferi büyük bir sevinçle karşıladılar."* İşte bu sözlerle *Üçüncü Kılıç'ta* Sakarya Savaşı sonrasında yaşanan mutluluk tarif ediliyor.

Üçüncü Kılıç ve Yüzbaşı Şerafettin'in sahneye çıkışları aslında tam da Sakarya Savaşı sonrasında gerçekleşiyor. Mustafa Kemal önderliğinde kazanılan Sakarya Savaşı, kitapta da belirtildiği gibi sadece Türkiye'de değil aynı zamanda Anadolu dışında ezilen baskı altında olan tüm Türk ve Müslüman coğrafyalarda büyük sevinçle karşılanıyor. Bunlardan bir tanesi de Buhara Cumhuriyeti'dir. Üçüncü Kılıç'ta Buhara Cumhuriyeti şöyle anlatılmış: *"Buhara, Batı Türk Elinde bir şebirin adıdır. Bir zamanlar burada bir Buhara Hanlığı kurulmuş, ama Rusların istilasıyla yıkılmıştı. 1917'deki Bolşevik Devrimi üzerine, Buharalılar bir cumhuriyet kurmuşlardı. Kurtuluş Savaşı günlerinde Buhara Cumhuriyeti henüz Kızıl Ordu tarafından işgal edilmemişti. Kısmen özerk bir Türk devleti olarak varlığını sürdürüyordu..."*

Buhara Cumhuriyeti sadece Sakarya Savaşı sonrasında kazanılan zafere sevinmekle kalmamış, aynı zamanda Anadolu'da ortaya çıkan yeni oluşla temasa geçmek için Buhara'dan bir heyeti beraberindeki hediyelerle birlikte Ankara'ya göndermişti. Bu hediyeler arasında Sayın Arı'nın kitabının adı olan *Üçüncü Kılıç'ta* yer alıyordu. Buhara Cumhuriyeti, Anadolu'daki bu yeni hükümete üç tane kılıç ve bir de Kuran-ı Kerim göndermişti. Ayrıca kalpaklık astragan deriler de bu heyetin Ankara'ya getirdikleri hediyeler arasında yer alıyordu. Asıl ilginç olan ise o yıllarda Buhara Cumhuriyeti'nde bulunan Enver Paşa'nın Ankara'ya gönderilen kılıçları bizzat

kendisinin Buhara Cumhuriyeti hazinesinden seçmiş olmasıdır. Arı bu durumu şöyle açıklamış; “Buhara Hükümeti, Kuran-ı Kerim’in Türk Milleti’ne armağan edilmesini, üç kılıçtan birini Gazî Mustafa Kemal Paşa’nın, ikincisini Garp Cephesi Komutanı İsmet Paşa’nın kabul etmesini rica etmişti. Üçüncü kılıcın ise, İzmir’e ilk giren kahramana verilmesini Mustafa Kemal Paşa’dan istemişti... “Üçüncü kılıç”, İzmir’in Kurtuluşu ile sanki özdeşleşmiş gibiydi. Batı Cephesi Komutanlığı bir genelge yayınlamaya, bu değerli kılıcın, İzmir’e ilk girecek zabite verileceğini açıkladı... Yüreği İzmir düşüyle yanan bütün subay ve erlerin arzusu, üçüncü kılıca sahip olmağı...”

Üçüncü Kılıç İzmir’e ilk giren Türk Süvarisi Yüzbaşı Şerafettin Bey’ e verilmiştir. Kurtuluşun ilk günlerinde adı sıkça dönemin basının da yer alan ancak bugün konunun uzmanları dışında adı hiç duyulmayan bu kahraman Türk subayı o günler de *İzmir Fatih*i olarak da isimlendirilmiş. Mustafa Kemal Paşa tarafından kendisine *İzmir* soyadı verilerek adı adeta İzmir’le özdeşleştirilmiş. Ancak yıllar geçtikçe onun adı da toplumun belleğinden silinerek yerine başka isimler İzmir’in Fatih'i yapılmışlar ve yapılmaktalar.

Bir toplumun tarihinde böylesine önemli bir rol üstlenmiş sessiz kahraman şimdi hafızalar da yok. Türk Bağımsızlık Savaşı’nın simgesi olan İzmir’in kendisi bile tarihinde son derece önemli bir yer işgal eden Yüzbaşı Şerafettin’in anımsamıyor. İşte Kemal Arı; Türk Bağımsızlık Savaşı’nın böylesine önemli bir bölümünü akıcı bir anlatımla, tarihi roman tadında kaleme alırken bir yandan da tarihi gerçeklerin ve bu süreçle ilgili ortaya çıkan polemiklerin aydınlatılmasına son derece önemli bir katkı da bulunuyor. İzmir’e ilk giren Türk subayı Yüzbaşı Şerafettin Bey olmasına karşın geçen yıllar içinde nasıl sahte kahramanların ortaya çıktığını, çıkartıldığını ve bunların bir nemalanma aracı olduğunu Yüzbaşı Şerafettin Bey örneğinde açıkça görmek mümkün. Yüzbaşı Şerafettin Bey’in adının belleklerden silinmesi gibi ona İzmir Fatih'i olarak verilen son derece değerli taşlarla süslü *Üçüncü Kılıç*’ta maalesef kaybolmuştur.

Üçüncü Kılıç kitabı işte az bilinen bir tarihsel süreci ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma sadece İzmir’in kent tarihi bakımından bile son derece büyük bir önem taşımaktadır. Kitap, İzmir’e ilk giren kişi etrafında yaratılan polemiklere cevap veren bir çalışma durumunda olup, ortaya atılan iddialara arşiv belgeleriyle yanıt vererek *tarihin insanlığı şaşırtacak bir mahiyet* almasına engel olmaya çalışmıştır.

Başta Genel Kurmay Arşivi olmak üzere, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü arşivi, dönemin gazeteleri bu çalışmanın ana kaynak grubunu oluşturmaktadır. Yine o günlere tanıklık etmiş kişilerin hatıraları da bu çalışmanın arşiv belgeleri kadar önemli birinci elden kaynakları olarak kullanılmışlardır. Bunların yanı sıra konuyla ilgili makaleler, süreli yayınlar ve araştırma eserlerde bu zengin kaynakçanın birer parçasıdır.

Belgesiz tarih yazarların bundan önemli bir ders çıkarması gerekiyor. Tarih gündelik kaygılar doğrultusunda yönlendirilecek bir alan değildir; hakkıyla yapanlar için, sanıldığından da zor bir bilimdir. Kendi yaşamlarını anlamlandırmak için tarihi “*tabrij*” edenlere bu çalışma, değişmeyecek gerçeği ortaya çıkarmak adına önemli bir uyarıda bulunuyor.

İki tiyatro yazarı çıkmış; İzmir’de, Maltepe Askeri Lisesi’nin aracılığıyla yaptığı bir oyun metni hale getirmeye çalışıyormuş. Böylece, belki de gelecekte büyüklü küçüklü sahnelerde ilgi çekici bu olayı tiyatro gösterisi biçiminde gösteri olarak da görebileceğiz...

Ne diyelim; gerçekleşmesi dileğiyle...

Alev GÖZCÜ*

*Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (alev.gozcu@deu.edu.tr).